27/01/2023

Η Ορθόδοξη μαρτυρία για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και η ομιλία του Ιερού Χρυσοστόμου στους επιζώντες του Νταχάου

/ Επικαιρότητα

“Το Άουσβιτς θα παραμένει πάντα ένα σύμβολο της ρίζας του κακού”. Με αυτά τα λόγια είχε περιγράψει ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, κατά την επίσκεψη του το 2019 στο Άουσβιτς, τον τόπο μαρτυρίου εκατομμυρίων ανθρώπων την περίοδο του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένας από τους εκατοντάδες χώρους που χρησιμοποιήθηκαν για την συστηματική εξόντωση Εβραίων, καθώς και κάθε ανθρώπου που αντιτασσόταν στο απάνθρωπο ιδεολόγημα του ναζισμού.

Επιμέλεια: Νικόλαος Ζαΐμης

Η 27η Ιανουαρίου έχει ανακηρυχθεί από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ως Διεθνής Ημέρα μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος από το ναζιστικό καθεστώς

. Την ημερομηνία αυτή, το 1945, τα σοβιετικά στρατεύματα απελευθέρωσαν το μεγαλύτερο στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Άουσβιτς – Μπίρκεναου στην Πολωνία. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης βρέθηκαν και χιλιάδες χριστιανοί οι οποίοι έδωσαν τη δική τους μαρτυρία στον τόπο μαρτυρίου. Πολλοί επέστρεψαν, πολλοί έμειναν για πάντα εκεί μάρτυρες ενός μαύρου κεφαλαίου στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Τα βιώματα και τις μαρτυρίες από τα φρικτά βασανιστήρια στα στρατόπεδα συγκέντρωσης μετέφεραν επιζώντες κληρικοί. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν οι περιπτώσεις του Αγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, Επισκόπου Αχρίδος τότε και του Αρχιμανδρίτη Διονύσιου Χαραλάμπους, ο οποίος μετά τον πόλεμο έγινε Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών στην Ελλάδα.

Από την επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη στο Νταχάου το 2014 (Πηγή φωτογραφίας: Καθημερινή)

Ο Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς στο Νταχάου

Το 1941 οι αρχές κατοχής της χώρας του, οι Γερμανοί, τον συλλαμβάνουν, τον περιορίζουν και το 1944 μ.Χ. τον στέλνουν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Νταχάου στη Γερμανία, όπου υπέστη πάνδεινα βασανιστήρια. Ο δούλος του Κυρίου βάσταζε τα στίγματα του μαρτυρίου στο σώμα του, που όλο είχε γίνει μια πληγή. Μάλιστα δέρμα στην πλάτη και στα πέλματα δεν υπήρχε.

Μετά την απελευθέρωσή του, το Μάιο του 1945 δεν θέλησε πλέον να επιστρέψει στην πατρίδα του. Το τότε καθεστώς τον θεωρούσε ανεπιθύμητο πρόσωπο. Πήγε στην Αμερική και παρά την κλονισμένη υγεία του συνέχισε το φιλανθρωπικό και ιεραποστολικό έργο του Χριστού. Δίδαξε στην ιερατική σχολή της μονής του Αγίου Σάββα στο Λίμπερτβιλ του Ιλλινόις και από το 1951 εγκαταστάθηκε στη Ρωσική μονή του Αγίου Τύχωνος στην Πενσυλβάνια, όπου καθοδηγούσε τους μοναχούς και διηύθυνε το θεολογικό σεμινάριο της μονής. Οι δυσκολίες και τα προβλήματα δεν τον αποθάρρυναν ποτέ. Αισθανόταν έντονα την παρουσία της Θείας Πρόνοιας στο βίο του και αυτό του έδινε δύναμη, ανδρεία και χαρά. Εκοιμήθη ειρηνικά το 1956. Το ιερό του σκήνωμα επέστρεψε στην Σερβία το 1991.

Ο Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς

Η μαρτυρία του Μητροπολίτη Τρίκκης Διονυσίου από το στρατόπεδο συγκέντρωσης

Ο Αρχιμανδρίτης τότε Διονύσιος Χαραλάμπους, μετέπειτα Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών, υπήρξε ηγούμενος της Ιεράς Μονής Λειμώνος στην Καλλονή Λέσβου. Συνελήφθη από του Γερμανούς γιατί παρείχε κάλυψη και φροντίδα σε καταζητούμενους Άγγλους στρατιώτες. Βασανίστηκε σκληρά και στάλθηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στην πόλη Ζνόγμο της Τσεχίας.

Μετά από μία σύντομη δίκη – παρωδία και μήνες βασανιστηρίων, αποφασίστηκε ότι ο ηγούμενος μαζί με άλλους κρατούμενους να μεταφερθούν στις φυλακές «Παύλος Μελάς» στη Θεσσαλονίκη, στο «κολαστήριο» όπως το αποκαλούσαν, στις

27 Νοεμβρίου 1942. Στις φυλακές της Θεσσαλονίκης ο ηγούμενος δεν μπορούσε να κοιμηθεί από τις φρικτές κραυγές των ανθρώπων που βασανίζονταν άγρια από τους χιτλερικούς.

Έναν χρόνο μετά την κράτηση στη Θεσσαλονίκη, ήρθε και νέα δοκιμασία. Κάποιοι, ανάμεσά τους και ο Διονύσιος Χαραλάμπους, θα μεταφέρονταν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στην Τσεχία. Την Πρωταπριλιά του 1944 ξεκίνησε το μεγάλο ταξίδι για την κόλαση. Όπως ανέφερε ο ηγούμενος στις «Μαρτυρίες», όλοι τους ήταν στοιβαγμένοι στα βαγόνια γονατιστοί. Όποιος προσπαθούσε να σταθεί όρθιος, πυροβολούνταν επί τόπου. Τελικός προορισμός, το Ζνόγμο της Τσεχίας.

Ο Διονύσιος θυμάται τη στιγμή της απελευθέρωσής του με συγκίνηση: *«Χριστός Ανέστη! Στο ύπαιθρο, πίσω από την παράγκα, μαζευόμαστε οι Ορθόδοξοι, Έλληνες και Σέρβοι. Στη μέση οι δυο παπάδες, ο Σέρβος κι ο Έλληνας…».* Μετά την απελευθέρωση, ο ιερέας Διονύσιος Χαραλάμπους αφιερώθηκε στην επιστροφή των Ελλήνων κρατούμενων στην πατρίδα. Η αγγλική κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας τη βοήθεια του και τη συμβολή του στον αγώνα κατά των κατακτητών.

Ο Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών Διονύσιος

Ο Αρχιμανδρίτης που τον έκαψαν ζωντανό στο Άουσβιτς

Στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς βρέθηκε ο Γρηγόριος Περάτζε, τον οποίος σήμερα η Εκκλησία της Γεωργίας τιμά ως μάρτυρα. Ο Άγιος Ιερομάρτυρας Γρηγόριος (1899-1942) ήταν ένας σπουδαίος Γεωργιανός πανεπιστημιακός θεολόγος, ιστορικός και αρχιμανδρίτης. Σπούδασε και δίδαξε σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

Ο Β’ Παγκόσμιος Πόλεμος τον βρήκε στην Πολωνία, όπου άρχισε δράση για την προστασία των διωκόμενων Εβραίων. Το Μάιο του 1942 συνελήφθη από τους Ναζί και κατέληξε στο Άουσβιτς. Εκεί, αν και αθώος, ανέλαβε την ευθύνη για το θάνατο ενός Γερμανού αξιωματικού, για να προστατεύσει τους κρατούμενους από τα βασανιστήρια, που τους είχαν βγάλει γυμνούς στο ψύχος. Τότε οι Ναζί τον έκαψαν ζωντανό. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας τον αγιοκατάταξε το 1995. Τον περασμένο Δεκέμβριο συμπληρώθηκαν ογδόντα χρόνια από το μαρτύριό του.

Ο Άγιος Ιερομάρτυρας Γρηγόριος (1899-1942)

Το αξέχαστο Πάσχα στο Νταχάου

Ωστόσο, μέσα από την δίνει των γεγονότων που εκτυλίχθηκα τα χρόνια της θηριωδίας στα στρατόπεδα συγκέντρωσης αυτό που ξεχωρίζει για τους Ορθοδόξους είναι η συγκινητικές στιγμές, παραδείσιες χαρακτηρίστηκαν από ορισμένους, όταν μετά την λίγο μετά την απελευθέρωση από το Νταχάου τελέστηκε Θεία Λειτουργία ανήμερα το Πάσχα του 1945.

Ο κρατούμενος Gleb Rahr από τη Λετονία, μέλος αντιναζιστικής και αντιμπολσεβικικής οργάνωσης, ο οποίος βρέθηκε στο Νταχάου, θα περιγράψει ως εξής τις στιγμές:

"... Φυσικά, είχα διαρκώς επίγνωση του γεγονότος ότι αυτά τα βαρυσήμαντα γεγονότα εκτυλίσσονταν κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας. Αλλά πώς θα μπορούσαμε να το ζήσουμε, έξω από τις σιωπηλές, ατομικές προσευχές μας; Ένας συγκρατούμενος και επικεφαλής διερμηνέας της Διεθνούς Επιτροπής των Αιχμαλώτων, ο Μπόρις Φ., με επισκέφθηκε στη μολυσμένη από τύφο μονάδα μου,το «Μπλοκ 27» -για να με ενημερώσει ότι ήταν σε εξέλιξη προσπάθειες, σε συνεννόηση με Εθνικές Επιτροπές Αιχμαλώτων από τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα, για να πραγματοποιηθεί Ορθόδοξη Θ. Λειτουργία για την ημέρα του Πάσχα, 6 Μαΐου.

Υπήρχαν ορθόδοξοι ιερείς, διάκονοι και μια ομάδα μοναχών από το Άγιο Όρος μεταξύ των κρατουμένων. Αλλά δεν υπήρχαν άμφια, καθόλου βιβλία, ούτε εικόνες, κεριά, πρόσφορα ή κρασί. . . . Οι προσπάθειες για να τα βρούμε αυτά από τη ρωσική εκκλησία στο Μόναχο απέτυχαν, καθώς οι Αμερικανοί απλά δεν μπόρεσαν να εντοπίσουν κανέναν από αυτή την ενορία στην κατεστραμμένη πόλη. Παρ' όλα αυτά, ορισμένα από τα προβλήματα θα μπορούσαν να επιλυθούν. Οι περίπου τετρακόσιοι καθολικοί ιερείς που κρατούνταν στο Νταχάου είχαν την άδεια να παραμείνουν μαζί σε ένα στρατώνα και να τελούν τη Θ. Λειτουργία κάθε πρωί πριν ξεκινήσει η δουλειά. Έτσι, μας πρόσφεραν στους Ορθόδοξους τη χρήση της αίθουσας προσευχής τους στο «Μπλοκ 26», η οποία ήταν ακριβώς απέναντι στο δρόμο από το δικό μου «Μπλοκ».

Το εκκλησάκι ήταν γυμνό, εκτός από ένα ξύλινο τραπέζι και μια εικόνα της Παναγίας Czenstochowa που κρεμόταν στον τοίχο πάνω από το τραπέζι, μια εικόνα που προερχόταν από την Κωνσταντινούπολη και αργότερα ήρθε στο Belz στη Γαλικία, όπου στη συνέχεια την πήρε από τους Ορθόδοξους ένας Πολωνός βασιλιάς. Όταν ο ρωσικός στρατός έδιωξε τα στρατεύματα του Ναπολέοντα από την Czenstochowa, ο ηγούμενος της Μονής Czenstochowa έδωσε ένα αντίγραφο της εικόνας στον Τσάρο Αλέξανδρο Α', ο οποίος το τοποθέτησε στον καθεδρικό ναό Καζάν στην Αγία Πετρούπολη, όπου ετιμάτο μέχρι την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους.

Μια δημιουργική λύση στο πρόβλημα των αμφίων βρέθηκε επίσης. Από το νοσοκομείο της πρώην SS-φρουράς μας πήραμε καινούρια λινά υφάσματα. Όταν ράψαμε μεταξύ τους κατά μήκος δύο πετσέτες, σχηματίστηκε ένα πετραχήλι και όταν ράφτηκαν στα άκρα τους προέκυψε ένα Οράριο. Οι κόκκινοι σταυροί που προορίζονταν αρχικά για να φορεθούν από το ιατρικό προσωπικό των φρουρών SS, τέθηκαν στις πετσέτες-άμφια.

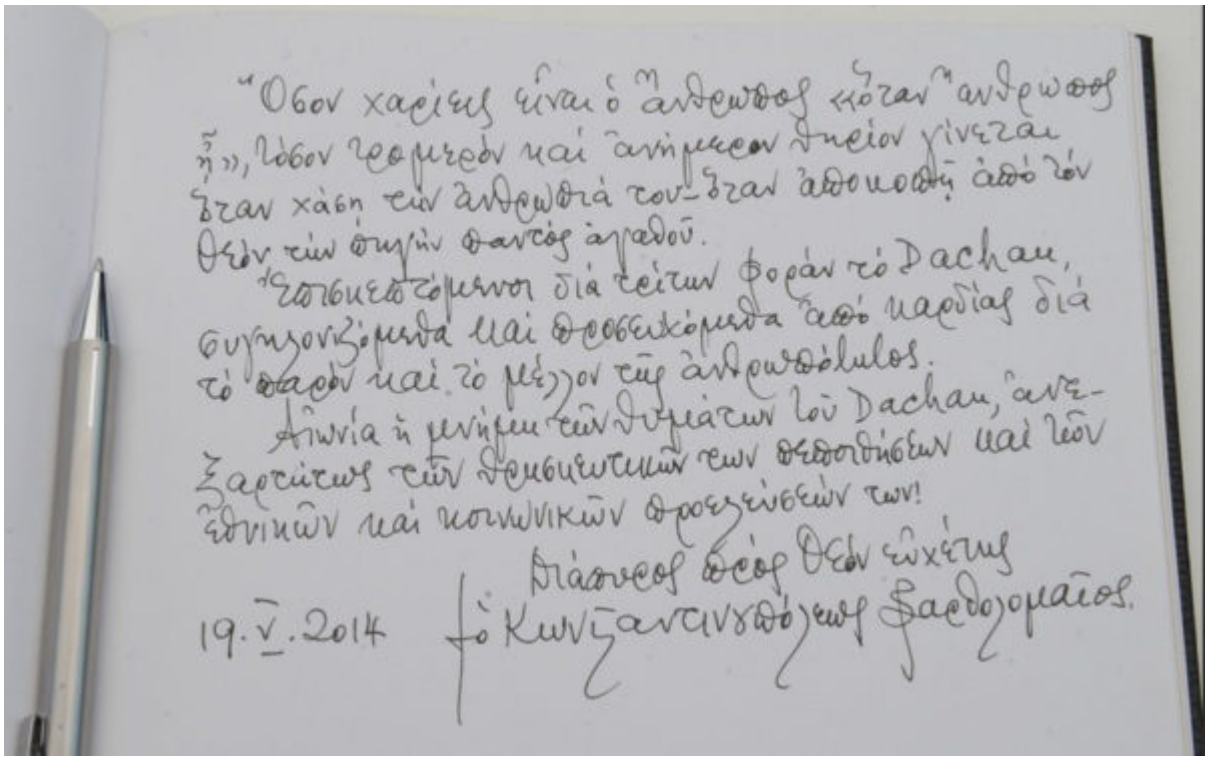

Πηγή φωτογραφίας: Καθημερινή

Την Κυριακή του Πάσχα, 6 Μαΐου (23 Απριλίου σύμφωνα με το παλαιό ημερολόγιο) - που συνέπεσε με την εορτή του Αγίου Γεωργίου- Σέρβοι, Έλληνες και Ρώσοι συγκεντρώθηκαν στο στρατώνα των καθολικών ιερέων, λοιπόν. Παρά το γεγονός ότι οι Ρώσοι ήταν περίπου το 40% των κρατουμένων στο Νταχάου, λίγοι μόνο κατάφεραν να παρευρεθούν στη Θ. Λειτουργία. Μέχρι εκείνη τη στιγμή «αξιωματικοί επαναπατρισμού» των ειδικών μονάδων SMERSH είχε φτάσει στο Νταχάου από τα αμερικανικά στρατιωτικά αεροπλάνα, και άρχισαν τη διαδικασία ανέγερσης νέων γραμμών του συρματοπλέγματος με σκοπό την απομόνωση των σοβιετικών πολιτών από τους υπόλοιπους κρατούμενους, ως ένα πρώτο βήμα στην προετοιμασία τους για τον ενδεχόμενο αναγκαστικό επαναπατρισμό τους.

Σε ολόκληρη την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν υπήρξε πιθανώς ποτέ μια Λειτουργία του Πάσχα, όπως αυτή στο Νταχάου το 1945. Έλληνες και Σέρβοι ιερείς μαζί με ένα Σέρβο διάκονο, που φορούσαν τα αυτοσχέδια «άμφια» πάνω από τις ριγέ μπλε και γκρι στολές κρατουμένων. Στη συνέχεια, άρχισαν να ψάλλουν, εναλλάξ από τα ελληνικά στα σλαβικά, και στη συνέχεια πάλι πίσω στα ελληνικά. Ο κανόνας του Πάσχα, τα Πασχάλια στιχηρά ψάλθηκαν όλα από μνήμης! Το

Ευαγγέλιο «Εν αρχή ήν ο Λόγος» επίσης από μνήμης...

Όταν ο Ιερός Χρυσόστομος “μίλησε” στους επιζώντες

Και τέλος, η Ομιλία του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, επίσης από μνήμης. Ένας νεαρός Έλληνας μοναχός από το Άγιο Όρος στάθηκε μπροστά μας και απήγγειλε με τέτοιο πυρετικό ενθουσιασμό που ποτέ δεν θα τον ξεχάσω όσο ζω. Ο ίδιος ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος φάνηκε να μιλάει μέσα από αυτόν για εμάς και για τον υπόλοιπο κόσμο! Δεκαοκτώ Ορθόδοξοι ιερείς και ένας διάκονος -περισσότεροι από τους οποίους ήταν Σέρβοι συμμετείχαν σε αυτή την αξέχαστη Λειτουργία. Όπως ο άρρωστος άνθρωπος που τον είχαν κατεβάσει από τη στέγη ενός σπιτιού και τον τοποθέτησαν μπροστά στα πόδια του Χριστού, έτσι και ο Έλληνας Αρχιμανδρίτης Μελέτιος διακομίστηκε σε ένα φορείο μέσα στο παρεκκλήσι, όπου παρέμεινε προσευχόμενος κατά τη διάρκεια της Λειτουργίας”. (Πηγή μαρτυρίας: Pemptousia.gr)

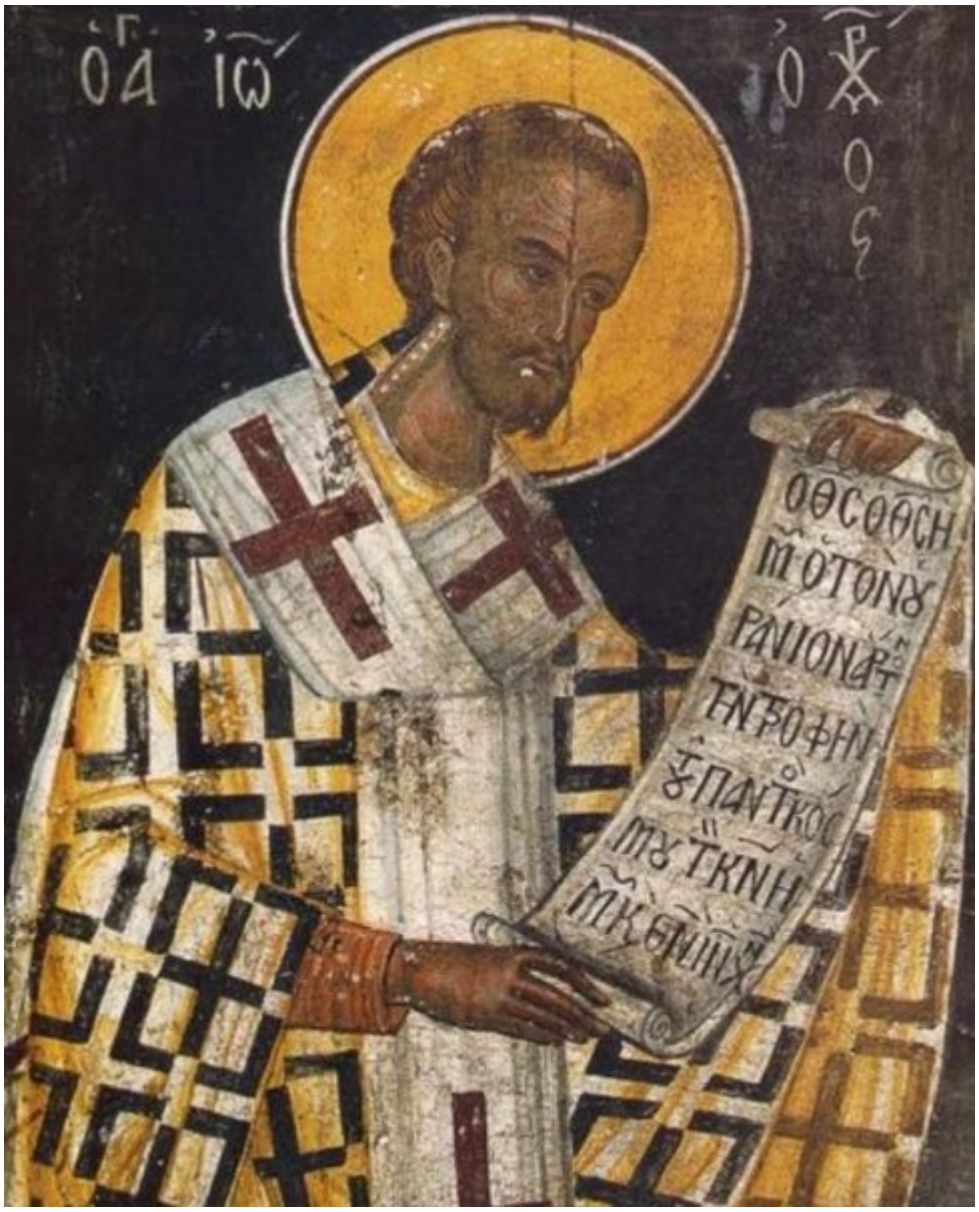

Η Εκκλησία της Ελλάδος και η διάσωση των Εβραίων

Η ημέρα αυτή θυμίζει όμως και μία λαμπρή σελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος η οποία έκανε το παν για τη διάσωση των Ελλήνων Εβραίων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι ενέργειες του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Δαμασκηνού Παπανδρέου, του Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσοστόμου Α', του Μητροπολίτη Άρτης Σπυρίδωνος, του Μητροπολίτη Διδυμοτείχου Ιωακείμ, του Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιου και του Μητροπολίτη Δημητριάδος Ιωακείμ.

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός σε συνεργασία με τον **Άγγελο Εβερτ** και τον Γενικό Διευθυντή των Διοικητικών Υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων **Π. Χαλδέζο** έσωσε εκατοντάδες Εβραίους «βαπτίζοντας» τους στα χαρτιά Χριστιανούς. Μάλιστα, με

την υπογραφή του Έβερτ, ζήτησε να εκδίδει πλαστές ταυτότητες, στις οποίες αναγραφόταν το ως θρήσκευμα των Εβραίων «Χριστιανός Ορθόδοξος».

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός έστειλε και επιστολή προς τις γερμανικές κατοχικές δυνάμεις, με την οποία ζητούσε την προστασία των Ελλήνων Εβραίων.

Στα γενναία λόγια του μεταξύ άλλων ανέφερε :*«Σύμφωνα με τους όρους της ανακωχής, όλοι οι Έλληνες πολίτες, χωρίς διακρίσεις, φυλής ή θρησκείας, θα έπρεπε να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης από τις κατοχικές αρχές. Οι Έλληνες Εβραίοι έχουν αποδείξει την αξία τους. Έχουν συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, είναι νομοταγείς πολίτες και κατανοούν πλήρως τα καθήκοντά τους, ως Έλληνες. Έχουν κάνει θυσίες για την Ελλάδα και ήταν πάντα στην πρώτη γραμμή της πάλης του ελληνικού έθνους, για την υπεράσπιση των αναφαίρετων ιστορικών δικαιωμάτων του.»*

Αξέχαστα έχουν μείνει τα λόγια που ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός είπε στον επικεφαλής της γερμανικής αστυνομίας και των SS στην Αθήνα, **Jurgen Stroop** όταν αυτός τον απείλησε με τουφεκισμό όταν έλαβε την επιστολή του: **«Οι Ιεράρχες της Ελλάδος, στρατηγέ Στρόπ, δέν τουφεκίζονται, απαγχονίζονται. Σάς παρακαλώ νά σεβασθήτε αυτήν την παράδοσιν».**

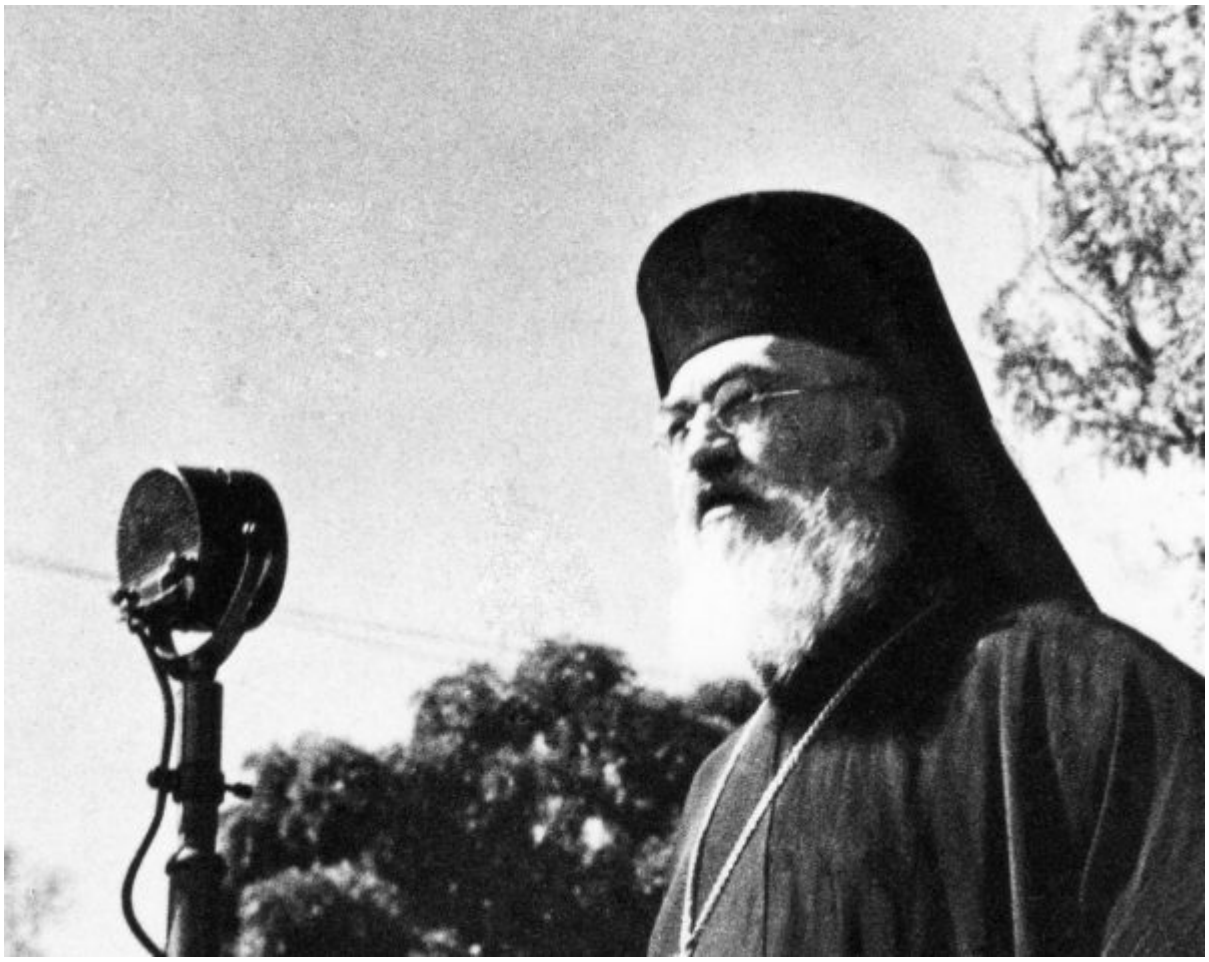

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός Παπανδρέου

Διαβάστε επίσης:

Ο Μητροπολίτης που βασανίστηκε από τους Ναζί

“Το Άουσβιτς θα παραμένει πάντα ένα σύμβολο της ρίζας του κακού”

Η Εκκλησία της Ελλάδος και η διάσωση των Εβραίων